

ראש השנה יא

תניא

	רבי אליעזר	רבי יהושע
נברא העולם	בתשרי	בניסן
נולדו אבות	בתשרי	בניסן
מתו אבות	בתשרי	בניסן
נולד יצחק	בפסח	
נפקדה שרה רחל ורחנה	בראש השנה	
יצא יוסף מבית האסורין	בראש השנה	
בטלה עבודה מאבותינו במצרים	בראש השנה	
נגאלו	בניסן	
עתידין ליגאל	בתשרי	בניסן

נברא העולם

	ר' אליעזר	ר' יהושע	
	ו'אמר אלהים תבא הארץ דא עבא מ'זריע זרע על עשה פ'רי. איזהו חדש שהארץ מליאה דשאים מוציאה דשאים ואילן מלא פירות - הוי אומר זה ניסן, ואותו הפרק זמן בהמה וחיה ועוף שמזדווגין זה אצל זה, שנאמר (תהלים סה) זכא כריס ה'אן וא' י'צה מן הארץ	ותבא הארץ דא עבא מ'זריע זרע... ועל עשה פ'רי. איזהו חדש שהארץ מליאה דשאים ואילן מוציאה דשאים ואילן מלא פירות - הוי אומר זה ניסן, ואותו הפרק זמן בהמה וחיה ועוף שמזדווגין זה אצל זה, שנאמר (תהלים סה) זכא כריס ה'אן וא' י'צה מן הארץ	
מה עושה כל אחד עם הפסוק של חבירו?	הא כתיב על עשה פ'רי! - ההוא לברכה לדורות הוא דכתיב	הא כתיב על פ'רי! - ההוא כדרבי יהושע בן לוי, דאמר רבי יהושע בן לוי: כל מעשה בראשית בקומתן נבראו, לדעתן נבראו, לצביונן נבראו. שנאמר ויכאז השמים והארץ וכאז צבאם, אל תקרי צבאם אלא צביונם	

נולדו אבות

	ר' אליעזר	ר' יהושע	
	ויקראו אז המצב שלמה כל איש ישראל כירח האתנים כחז - ירח שנולדו בו איתני עולם. מאי משמע דהאי איתן לישנא דתקיפי הוא - כדכתיב (במדבר כד) איתן מושבך, ואומר (מיכה ו') שמעו הרים את ריב ה' והאתנים מוסבי ארץ, ואומר (שיר השירים ב) קול רובי העה זה כא מ'אז על ההרים מקפז על הגבעות. מדלג על ההרים - בזכות אבות, מקפץ על הגבעות - בזכות אמהות.	ויהי בשמונים שנה וארכע מאות שנה צאת בני ישראל מארץ מצרים בשנה הרביעית כחגז ז'ו - בירח שנולדו בו זיוותני עולם	
מה עושה כל אחד עם הפסוק של חבירו?	הכתיב בחדש זו! - ההוא דאית ביה זיוא לאילני. דאמר רב יהודה: האי מאן דנפק ביומי ניסן וחזי אילני דמלבלבי, אומר: ברוך שלא חיסר מעולמו כלום, וברא בו בריות טובות ואילנות טובות להתנאות בהן בני אדם.	כירח האתנים! - התם דתקיפי במצות.	

מתו אבות

מאן דאמר בניסן נולדו - בניסן מתו. מאן דאמר בתשרי נולדו - בתשרי מתו. שנאמר (דברים לא) ו'אמר אלהים כן מאה ועשרים שנה אנכי ה'ים. שאין תלמוד לומר ה'ים, ומה תלמוד לומר ה'ים - היום מלאו ימי ושנותי, ללמדך שהקדוש ברוך הוא יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום מחדש לחדש, שנאמר (שמות כג) את מספר ימיו אמא.

בפסח נולד יצחק מנלן? כדכתיב (בראשית י"ח) זנועב אשוב אדיק. אימת קאי?

אילימא בפסח וקאמר ליה בעצרת – בחמשין יומין מי קא ילדה?
 אלא דקאי בעצרת וקאמר ליה בתשרי - אכתי, בחמשה ירחי מי קא ילדה?
 אלא דקאי בחג, וקאמר לה בניסן, אכתי בשיתא ירחי מי קא ילדה?

תנא: **אותה שנה מעוברת היתה**. (7 חודשים)
קושׁי: סוף סוף, כי מדלי מר יומי טומאה - בצרי להו!
תירוץ: אמר מר זוטרא: אפילו למאן דאמר יולדת לתשעה אינה יולדת למקוטעין, יולדת לשבעה - יולדת למקוטעין, שנאמר (שמואל א א) **ויהי זתקפות הימים**, מיעוט **תקופות** - שתים, ומיעוט **ימים** - שנים.

בראש השנה נפקדה שרה רחל וחנה, מנלן?

אמר רבי אלעזר: אתיא **פקיפה פקיפה**, אתיא **זכירה זכירה**:
 כתיב ברחל (בראשית ל) **ויזכר אלהים את רחל**,
 וכתיב בחנה (שמואל א א) **ויזכרה ה'**,
 ואתיא **זכירה זכירה** מראש השנה, דכתיב (ויקרא כג) **שבתון זכרון תרועה**.
פקיפה פקיפה - כתיב בחנה (שמואל א ב) **כי פקד ה' את חנה**,
 וכתיב בשרה (בראשית כא) **וה' פקד את שרה**.

בראש השנה יצא יוסף מבית האסורין, מנלן?

דכתיב (תהלים פא) **תקעו כחמש שופר בכסה ליום חגנו כי חק ד' ישראל הוא ואז', עגות כיהוסף שמו כצאתו ואז'.**

בראש השנה בטלה עבודה מאבותינו במצרים

כתיב הכא (שמות ו) **והוצאתי אתכם מתחת סכאת מצרים**, וכתיב התם (לגבי יוסף שיצא מבית אסורים) (תהלים פא) **והסירותי מסכא שכנו.**

בניסן נגאלו - כדאיתא.

בתשרי עתידין ליגאל - אתיא שופר שופר; כתיב הכא **תקעו כחמש שופר**, וכתיב התם (ישעיהו כז) **כיום ההוא יתקע כשופר זבול.**

רבי יהושע אומר: בניסן נגאלו, בניסן עתידין ליגאל. מנלן? אמר קרא (שמות יב) **ז' שמיים** - ליל המשומר ובא מששת ימי בראשית.
 מה יגיד השיטה שחולקת עליו: לילה המשומר ובא מן המזיקין.

ואזדו לטעמייהו, דתניא: (בראשית ז) **כשת עש מאות שנה צח"ח נח כחמש השני כסכעה עשר יום צחעה**

רבי יהושע	רבי אליעזר
אותו היום שבעה עשר באייר היה, יום שמזל כימה שוקע ביום ומעינות מתמעטין, ומתוך ששינו מעשיהן - שינה הקדוש ברוך הוא עליהם מעשה בראשית, והעלה מזל כימה ביום, ונטל שני כוכבים מכימה, והביא מבול לעולם.	אותו היום שבעה עשר במרחשון היה, יום שמזל כימה עולה ביום, ומעינות מתגברים. מתוך ששינו מעשיהם שינה הקדוש ברוך הוא עליהם מעשה בראשית, והעלה מזל כימה ביום, ונטל שני כוכבים, והביא מבול לעולם.